

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду, донетом на седници одржаној 23. септембра 2024. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата **Милоша Васовића** под насловом: „**Концепт стварног власника прихода у праву међународних пореских уговора**“. Пошто смо прегледали и оценили достављену докторску дисертацију, задовољство нам је да Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

І Основни подаци о кандидату и дисертацији

а) Подаци о кандидату

Милош Васовић је рођен 3. маја 1994. године у Чачку. Основну школу у Смедереву завршио је као носилац Вукове дипломе. Гимназију је, такође, завршио у Смедереву 2013. године као одличан ученик. Исте године уписао се на Правни факултет Универзитета у Београду, где је дипломирао у рекордном року од три и по године.

Октобра 2017. године уписао је мастер студије на правно-економском модулу Правног факултета Универзитета у Београду. Успешно је одбранио мастер рад под називом *"Рингшипил трансакције и мере за њихово спречавање"*, где је аргументовано доказао хипотезу да је, упркос мерама Европске уније (ЕУ) за спречавање поменутих трансакција са фантомским фирмама, утаја пореза на додату вредност и даље могућа сељењем фантомских компанија на тло Србије и искоришћавањем домаћег пореског ПДВ система.

Одмах по одбрани мастер тезе, уписао је (школске 2018/19. године) паралелно докторске студије на Правном факултету Универзитета у Београду (ужа научна област јавних финансија и финансијског права) и студије за иновацију знања из пореског саветовања, које су се такође одржавале на Правном факултету. Специјалистичке студије трају годину дана; успешно је положио завршни испит и стекао одговарајућу диплому. Оба докторска испита је положио с оценом 10, а испунио је и све друге обавезе из студијског програма, укључујући успешну одбрану пројекта докторске дисертације „Концепт стварног власника прихода у праву међународних пореских уговора“ крајем 2020. године.

Од маја 2024. године запослен је у Институту за упоредно право у звању истраживач сарадник. У оквиру свог научноистраживачког рада у Институту био је технички уредник зборника „From national sovereignty to negotiation sovereignty. Days of law ‘Rolando Quadri’“, као резултат конференције коју је Институт одржао заједно са Универзитетом *Niccolò Cusano* из Рима 14. јуна 2024. године. Био је и организатор, модератор и излагач округлог

стола под називом „Опорезивање у ИТ индустрији“, који је одржан 4. јуна 2024. године у Институту за упоредно право.

Члан је Српског фискалног друштва – националног огранка *International Fiscal Association* (IFA).

Кандидат Милош Васовић објавио је следеће научне и стручне радове:

1. „Стварни власник прихода као антибузивна мера у српском пореском законодавству“, *Зборник радова правног факултета у Нишу*, бр. 88 год. LIX, 2020, стр. 217-232. **(M24)**

2. „Принцип забране злоупотребе права као средство интерпретације законског начела фактицитета у српском пореском законодавству“, *Зборник радова 35. сусрета Копаоничке школе природног права Слободан Перовић*, том II, Београд 2022, стр. 343-359. **(M31)**

Следећа два рада су прихваћена за објављивање и треба да ускоро буду публикована:

3. „Евазија ПДВ као разлог проширења обима примене ПДВ Директиве“, *Европско законодавство (M52)* – коауторски са др Јеленом Костић

4. „Правило о трансферним ценама као антибузивна мера у законодавству ЕУ и пракси Суда правде ЕУ“, *Страни правни живот (M51)* – коауторски са др Јеленом Костић

Учествовао је на неколико међународних конференција из области пореског права у Србији, Мађарској и Аустрији. Током 2018. године био је учесник Летње школе пореског права (CEE Vienna International Tax Law Summer School) коју је организовао Институт за пореско право Аустрије и међународно пореско право. Крајем 2022. године, изложио је свој рад „Принцип забране злоупотребе права као средство интерпретације законског начела фактицитета у српском пореском законодавству“ на конференцији Копаоничка школа природног права – Слободан Перовић, у чијем зборнику је касније и објавио рад под истим називом. Почетком марта 2024. године био је учесник интензивног семинара *EU Tax Law* који је организовао Институт за пореско право Аустрије и међународно пореско право у Бечу. У септембру 2024. године био је учесник научне конференције коју су организовали Правни факултет Универзитета у Мишколцу и Централноевропска академија (Central European Academy). Том приликом је представио рад под називом „Is the VAT in the EU still a value-added tax?“, који ће бити послат часопису *Central European Academy Law Review* ради објављивања.

б) Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација Милоша Васовића „Концепт стварног власника прихода у праву међународних пореских уговора“ обликована је у свему са важећим Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду.

Дисертација садржи насловну страну на српском и енглеском језику, страну са подацима о ментору и члановима комисије на српском језику, сажетак и кључне речи (на српском и енглеском језику), садржај на осам страница, страну са прегледом коришћених скраћеница, 290 страница основног текста (који се састоји од Увода, четири дела и Закључка), 15 страна са списком коришћене литературе (укупно 201 библиографска

јединица), судске и административне праксе и иностране и домаће легислативе те биографију, изјаву о ауторству, изјаву о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјаву о коришћењу (укупно пет страна).

Докторска дисертација је подељена на следеће целине: Увод, Део први – *Појам стварног власника прихода*, Део други – *Неуједначена примена и интерпретација концепта стварног власника прихода*, Део трећи – *Однос одредбе о тесту основног циља и клаузула о ограниченим погодностима са концептом стварног власника прихода*, Део четврти – *Концепт стварног власника прихода у пореским уговорима са Србијом и предлог концепта стварног власника прихода за успостављање правне сигурности* и Закључак.

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ је у складу са важећим Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду проверила оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера *iThenticate*. Утврђено подударане текста (индекс сличности) износи 11%, а утврђене појединачне сличности са другим објављеним текстовима износе у два случаја 2%, у два случаја 1%, а у свим осталим случајевима су мање од 1%. Ментор др Светислав В. Костић, ванредни професор, на основу увида у извештај, дао је позитивну оцену оригиналности докторске дисертације утврдивши да су наведене сличности последица цитирања, библиографских података, упућивања на правне прописе, коришћења општих и библиографских података о коришћеној литератури.

II Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације јесте анализа концепта стварног власника прихода који је, првенствено напорима ОЕЦД, постао део пореских уговора. Предмет дисертације, у обиму који је потребан како би се боље схватио концепт стварног власника прихода из пореских уговора, представља и анализа појма стварног власника из англосаксонског права. Међутим, предмет дисертације не представља концепт стварног власника у смислу прописа који регулишу спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Првенствени циљ дисертације је утврђивање појма стварног власника прихода, са посебним освртом на еволуцију и функцију поменутог појма, насталог у англосаксонском праву и преузетог у право међународних пореских уговора.

Други циљ истраживања био је усмерен на анализу управне и судске праксе, која показује неуједначеност примене и тумачења концепта стварног власника прихода из пореских уговора. То би водило дефинисању предлога мера потребних да се превазиђу наведени проблеми у вези са применом и интерпретацијом тога концепта. У датом контексту, кандидат је узео и да размотри питање правне обавезности Коментара Модел-конвенције ОЕЦД о порезима на доходак и на имовину, односно Модел-конвенције УН о избегавању двоструког опорезивања између развијених земаља и земаља у развоју, пошто се као практично једини „извори дефиниције“ стварног власника прихода појављују ти коментари.

Трећи циљ дисертације јесте утврђивање јасне везе и интеракције између института теста основног циља трансакције или аранжмана (ТОЦ), односно клаузуле о ограниченим погодностима (КОП), с једне стране, и одредбе о стварном власнику прихода, с друге стране. ТОЦ, односно КОП представљају антиабузивне мере уграђене у модификоване билатералне

пореске уговоре путем имплементације Мултилатералне конвенције за примену мера које се у циљу спречавања ерозије пореске основице и премештања добити односе на пореске уговоре (MLI).

Четврти, практични и, сходно томе, крајњи циљ дисертације јесте да се законодавцу и Министарству финансија Републике Србије укаже на важне пропусте у вези са применом одредбе о стварном власнику прихода у оквиру пореских уговора где је Србија потписница. Због пропуста у примени и неусклађене интерпретације концепта стварног власника прихода од стране домаћих пореских и судских органа, порески обвезници са већом лакоћом могу да докажу статус стварног власника прихода, што може бити супротно реалном чињеничном стању и угрозити фискалне интересе државе.

III Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У дисертацији кандидат полази од три основне хипотезе.

Прва хипотеза: Почетна полазна претпоставка јесте непостојање уједначеног разумевања концепта стварног власника прихода, што доводи до неуједначене примене одредбе о стварном власнику прихода у оквиру пореских уговора, чиме се ствара правна несигурност. Појам стварног власника потиче из посебне области енглеског права (equity law), што га чини некако неразумљивим за државе које припадају систему континенталног права. Појам стварног власника прихода је саставни део пореских уговора (налазимо га у одредбама којима се уређује опорезивање дивиденди, камата и ауторских накнада), али је исто тако и део националних пореских законодавстава различитих држава, где је различито дефинисан. Међутим, појам стварног власника у већини случајева није ближе дефинисан у самим пореским уговорима, већ је то препуштено Коментару Модел-конвенције ОЕСД, односно Коментару Модел-конвенције УН, чији је правни статус (у смислу обавезности) у најмању руку упитан. Појам стварног власника прихода је, поновимо, постао део и домаћих законодавстава бројних држава, при чему га ни оне често нису ближе дефинисале. О томе сведоче и примери из српског пореског права, садржани у чл. 40а Закона о порезу на добит правних лица (ЗПДПЛ) и чл. 107а Закона о порезу на доходак грађана (ЗПДГ).

С обзиром на то да у свету имамо неуједначена и различита тумачења једног истог појма, начело правне сигурности би налагало да се овакво стање исправи и да би концепт стварног власника (у оквиру барем уговорног међународног пореског права) морао да има једнообразно значење, што би се могло постићи јаснијом и универзалном дефиницијом. За установљавање примера такве дефиниције се можемо на првом месту послужити већ постојећим изворима, првенствено из Коментарa Модел-конвенције ОЕСД/УН. Кандидатова претпоставка је да се може поћи од дефиниције појма стварног власника прихода из Коментарa Модел-конвенције ОЕСД из 2014, односно 2017. године, са додатним разграничењем у односу на ТОЦ и КОП, као и са јаснијим дефинисањем његове функције и обима тумачења. Рестриктивна интерпретација је потребна, а у складу са њом, потребно је јасније одредити поједине делове дефиниције у циљу веће објективности и лакше примене, а на основу уочених проблема у практичном тумачењу и одређених претходних предлога поводом разјашњења концепта стварног власника из 2011. године, који тада нису узети у обзир. Алтернативно, у условима примене ТОЦ и КОП, може се у обзир узети и дефиниција из Коментарa Модел-конвенције ОЕСД из 1977. године, где је концепту стварног власника иницијално била дата функција правила за приписивање прихода, али у оквиру опширније

дефиниције како би се смањио простор за неуједначену примену и интерпретацију. Усвајањем једне од поменуте две дефиниције, правна несигурност би у великом била отклоњена.

Спроведено истраживање је потврдило почетну хипотезу да непостојање уједначеног разумевања појма, односно концепта стварног власника прихода доводи до неуједначене примене одредбе о стварном власнику прихода у оквиру пореских уговора, чиме се ствара правна несигурност. Што се тиче неуједначеног разумевања појма стварног власника, кандидат је упоређивао англосаксонско и континентално гледиште на право својине. Англосаксонско право, наиме, дозвољава одвајање власништва на правно, тј. формално и економско (стварно власништво), док се, са друге стране, у системима континенталног права право својине схвата као интегрално право. Појам стварног власника можемо наћи у историји права у Енглеској у оквиру института траста. Траст је у суштини правна форма регулисања одређених имовинскоправних односа, где се титула формалног власника додељује једном лицу, док се титула економског, односно стварног власника додељује лицу за чији рачун је траст и основан, а то је бенефицијар. Поновимо, институт траста из енглеског права није примењиван у државама које припадају групи земаља које примењују континентално право утемељено на традицији римског права. Међутим, иако „непознат“ државама континенталног права, појам стварног власника из националног енглеског и америчког имовинског права нашао се у међународном праву пореских уговора. Први порески уговор који је садржао термин стварног власника, био је уговор између Канаде и САД из 1942. године. На инсистирање Уједињеног Краљевства прихваћено је да концепт стварног власника нађе своје место у оквиру прве OECD Модел-конвенције из 1977. године. С обзиром на то да стварно власништво није исто дефинисано у свим англосаксонским државама, као и на наведену чињеницу да тај појам није постојао у законима држава континенталног права, долазимо да проблема неразумевања тога концепта. Неразумевање појма стварног власника прихода доводи до неуједначене праксе у примени поменутог термина.

Даља анализа је показала да је неуједначена пракса резултат неколико проблема који се везују за примену концепта стварног власника прихода. Пре свега, тај концепт није дефинисан у OECD Модел-конвенцији и у већини пореских уговора, што доводи до примене чл. 3, ст. 2 Конвенције (по којем сваки израз који у њој није дефинисан има значење, осим ако контекст не захтева другачије, према закону те државе за потребе пореза на које се Конвенција примењује). Но, иако појам стварног власника прихода није дефинисан у тексту Конвенције, што би водило примени значења тога појма из домаћег права, у литератури се широко заступа став да концепт стварног власника има јединствено међународно значење на које указује дефиниција концепта из Коментара уз Модел-конвенцију OECD. Кандидат, међутим указује да такав приступ доводи до проблема правне природе OECD Коментара. Коментар, наиме, није правно обавезујуће средство. Пошто нема право обавезујуће дејство, државе нису у обавези да OECD Коментар узимају у обзир приликом тумачења појмова. Међутим, у већини случајева, национални судови сматрају да концепт стварног власника има јединствено међународно значење, али се овакво значење у мањој или већој мери не изједначава са дефиницијом одредбе о стварном власнику прихода из OECD Коментара. Судови се можда опредељују за јединствено значење из разлога што домаћи порески закони не дефинишу појам стварног власништва прихода, али у суштини, судови испољавају своје сопствено тумачење које може да одступа од дефиниције коју је поставио OECD Коментар, иако формално одбацују примену домаћег значења. Уколико судови прихвате значење које

је поставио OECD Коментар, поставља се питање издања Коментара које је потребно узети у обзир. Швајцарска, примера ради, користи динамичан приступ и у обзир узима само последњу верзију OECD Коментара, док друге земље у обзир могу узети Коментар који је био на снази у време закључења уговора, или неке друге одлучујуће чињенице којима би се одредило која је верзија OECD Коментара меродавна. Такође, државе могу да примењују концепт стварног власника као антиабузивну меру или као правило за приписивање прихода. Коментар упућује на антиабузивни карактер, међутим, судови могу да дају другачије тумачење. На крају, чак и уколико се примењује јединствено значење, поставља се питање да ли је концепт потребно тумачити према формално-правном или ширем економском приступу.

С обзиром на то да порески обвезник не зна шта да очекује уколико би применио чланове 10–12 пореских уговора (о дивидендама, каматама и ауторским накнадама), кандидат указује на проблем правне несигурности. Порески обвезник (директни прималац прихода) не би могао са сигурношћу да зна да ли ће држава извора прихода да примени концепт стварног власника као антиабузивну меру или као правило за приписивање прихода. Даље, не би знао ни да ли држава извора примењује домаће или међународно јединствено значење. На крају, порески обвезник не би знао ни обим у којем би се концепт стварног власника применио. Како би се успоставила правна сигурност, потребно је да концепт стварног власника буде дефинисан у пореским уговорима, што је тренутно теже замисливо, с обзиром на то да поменути концепт није нашао своје место у BEPS (*base-erosion-profit-shifting*) пројекту. Кандидат као једино изгледније решење види измену и допуну Коментара поводом чланова 10–12 Модел-конвенције. Указујући на то да је поред дефиниције неопходно јасно нагласити функцију и обим тумачења такве одредбе, кандидат закључује да је потребно навести да концепт стварног власника има антиабузивни карактер и да се примењује формално-правна интерпретација јер постојећа верзија OECD Коментара у том погледу није јасно одређена. Тако би „званична дефиниција“ у OECD Коментару, којој би се приписала антиабузивна функција, у оквиру формално-правне интерпретације, довела би до већег степена правне сигурности него што је тренутно случај. Додатно је потребно модификовати дефиницију и према коментарима који су већ упућени OECD у оквиру разјашњења појма стварног власника прихода из 2011. године, али нису узети у обзир. Кандидатово истраживање показује да под дејством MLI конвенције и BEPS Акције 6, услед примене ТОЦ, економска интерпретација постаје сувишна, док је формално-правно тумачење концепта стварног власника прихода у виду специјалне антиабузивне мере потребно. Могућу алтернативу одредбе о стварном власнику прихода као антиабузивне мере тумачене у формално-правном смислу Милош Васовић види у правилу о приписивању прихода, што је и била првобитна улога поменуте одредбе (1977. године). У сваком случају, која год верзија одредбе да се примењује, иста би била у складу са ТОЦ/КОП, а примена концепта стварног власника би била више уједначена, што би допринело установљавању већег степена правне сигурности. Оваквим закључком, кандидат је потврдио своју полазну хипотезу.

Друга хипотеза: Полазећи од претпоставке да се концепт стварног власника прихвата као антиабузивно средство, а у светлу претходног закључка да постоје два типа тумачења поменутог концепта према обиму примене – формално-правни (рестриктивни) и економски (шири) тип тумачења, кандидат је формулисао своју другу хипотезу: у светлу примене ТОЦ и КОП, и даље постоји потреба за применом концепта стварног власника прихода који

би се тумачио рестриктивно. Концепт какав сада постоји у Коментару, уколико се схвати као специјална антиабузивна мера у оквиру рестриктивне интерпретације, не би требало да буде замењен са ТОЦ и КОП. До момента дефинисања интеракције ТОЦ и концепта стварног власника прихода од стране ОЕСД, коегзистенција ове две норме, уколико се поменути концепт тумачи рестриктивно, остаје неопходна. Другим речима, поменуте мере су комплементарне. КОП и концепт стварног власника, уколико се тумачи рестриктивно, имају карактер специјалних антиабузивних мера које се не преклапају јер захтевају испитивање различитих објективних чињеница. Поновимо, наведена потреба и даље постоји, с тим што је проблем у томе што приликом увођења ТОЦ и КОП није јасно указано на њихову међусобну интеракцију и везу са концептом стварног власника. BEPS Акција 6, Коментар или други помоћни документи не дају конкретно објашњење интеракције и везе између ТОЦ или КОП, с једне, и појма стварног власника прихода, с друге стране, што може довести до правне несигурности. Ни у случају да се као алтернатива антиабузивној функцији, концепту стварног власника врати првобитан карактер одредбе за приписивање прихода, и даље би постојала потреба за комплементарном применом ТОЦ и КОП. Спроведеном анализом кандидат је потврдио своју другу хипотезу.

Трећа хипотеза: У српском пореском праву постоји потреба за дефинисањем стварног власника прихода, концепта наведеног у чл. 40а ЗПДПЛ и чл. 107а ЗПДГ, а у складу са јединственим међународним пореским значењем тог појма, с обзиром на то да домаћи закони уводе услов стварног власништва над приходима, али због непостојања дефиниције долази до неразумевања поменуте одредбе од стране домаћих пореских и судских власти. Наиме, код обрачуна пореза по одбитку на приходе нерезидента, исплатилац дивиденди, камата и ауторских накнада ће, уместо законске пореске стопе (нпр. 20%) применити одредбе уговора о избегавању двоструког опорезивања (по којима је пореска стопа нпр. 5% или 10%), под условом да нерезидент докаже статус резидента државе са којом је Република Србија закључила уговор о избегавању двоструког опорезивања и да је нерезидент *стварни власник тих прихода*. Наведене околности могу довести до заобилажења примене поменуте одредбе од стране пореских обвезника, што би могло резултирати губитком пореских прихода. Да би се то избегло, потребно је да Министарство финансија донесе (обавезујуће) мишљење, или да Управни суд обликује управну и судску праксу у складу са дефиницијом појма стварног власника из Коментара за чланове 10–12 Модел-конвенције ОЕСД, где би се концепту стварног власника прихода приписало јединствено међународно значење. Спроведено истраживање је показало да би на тај начин Пореска управа Србије могла ефикасније да примењује наведену антиабузивну меру, што тренутно не чини. Посматрајући важеће законско решење поводом појма стварног власништва над приходима, порески обвезници не знају шта могу да очекују од пореске администрације, јер је примена поменутог појма подложна разним тумачењима, чак и од стране самог Министарства финансија, што доводи до правне несигурности. На тај начин, Милош Васовић је потврдио и своју трећу хипотезу.

IV Кратак опис садржаја дисертације

Садржина дисертације, поновимо, обухвата Увод, четири тематске целине (делови) и Закључак.

У Уводу кандидат одређује предмет и циљ дисертације, представља очекиване резултате и научни допринос, формулише полазне хипотезе, као и методе које ће бити примењене у дисертацији (историјски метод, упоредноправни метод, метод анализе садржаја судске и управне праксе, правно-догматски метод и аксиолошки метод), образлажући због чега се за њих одлучио.

Први део дисертације (*Појам стварног власника прихода*) подељен је на четири поглавља.

У првом поглављу кандидат разматра концепт стварног власника прихода у домаћем праву држава које припадају англосаксонском правном систему, из којег је тај концепт преузет у уговорно међународно пореско право.

У другом поглављу се прати еволуција појма стварног власника прихода у међународном пореском праву – почев од првих покушаја у оквирима Лиге народа, преко иницијалног коришћења концепта стварног власника акција у првим пореским уговорима и преласка на концепт стварног власника прихода, до Нацрта Модел-конвенције ОЕЦД из 1963. године и рада на његовој ревизији.

Треће поглавље посвећено је даљој еволуцији концепта стварног власника прихода у оквиру модел-конвенција ОЕЦД и УН, пратећих коментара и стручних извештаја. У њему је кандидат идентификовао три потпериода. Први је почео 1977, када је ОЕЦД израдио прву Модел-конвенцију о избегавању двоструког опорезивања дохотка и имовине, у коју је, под утицајем припремних текстова насталих у радним групама и, посебно, на британско инсистирање, унет концепт стварног власника прихода. Он је потрајао до 2003. године и био је обележен постојањем дозе неразумевања код оних чланица ОЕЦД које су припадале европском континенталном праву, које тај концепт није користило. Други потпериод (2003–2017) обележила је нова верзија Коментара Модел-конвенције ОЕЦД из 2003. године, који је донео неколико важних новина. Једну од њих је представљала формулација у коментару уз чл. 1 да је циљ пореских уговора не само елиминисање двоструког опорезивања, него и спречавање пореске евазије и избегавања пореза. У том контексту промењене су и формулације коментара уз чл. 10–12 Модел-конвенције, мада ни тада није пружена дефиниција појма стварног власника прихода. Услов стварног власништва је уведен у оквиру ст. 2 члана 10 да разјасни значење речи „плаћено...резиденту“, које су коришћене у ст. 1 тога члана. На тај начин постаје јасно да земља извора није у обавези да одустане од свог пореског захтева за дивиденде само на основу чињенице да је приход непосредно примљен од стране лица који је резидент државе са којом држава извора има закључен порески уговор. Уколико је приход примљен од стране резидента државе уговорнице, а који делује у својству агента или номиналног власника, као у случају проточне компаније, не би било у складу са предметом и сврхом Конвенције да држава извора одобри користи из уговора само на основу чињенице да је непосредни прималац прихода резидент друге државе уговорнице. Термин „стварни власник“ није коришћен у уском техничком значењу, већ је требало да буде схваћен у свом контексту и у оквиру предмета и сврхе Конвенције, укључујући избегавање двоструког опорезивања и превенцију фискалне евазије и избегавања плаћања пореза. Коментар је смањивао ризик од превелике флексибилности у тумачењу наводећи да појам

стварног власника не би требало интерпретирати у уском техничком значењу које се том појму приписивало у домаћим законима, али је одсуство дефиниције остављао простор за правну несигурност. У пракси се показало да су преостале одређене недоумице, а кандидат посебно указује на став из Коментара по којем погодности из уговора ипак могу бити одобрене ако је посредник у виду агента или номиналног власника, лоциран у држави уговорници или у трећој држави, уметнут између корисника и исплатиоца, али је стварни власник резидент друге државе уговорнице. Током наредних 14 година под окриљем OECD и неколико партнерских организација припремане су различите верзије будуће ревизије Коментара Модел-конвенције. Кандидат Милош Васовић детаљно је пратио те активности, указујући на то да им је циљ, када је реч о концепту стварног власника прихода, био да отклоне, односно умање недоумице преостале после интервенција у тексту Коментара усвојеном 2003. године. Пажњу посебно заслужују измене спроведене у коментарима уз чл. 10–12 верзије Модел-конвенције OECD из 2014. године и, до момента завршетка рада на дисертацији најновије верзије Модел-конвенције OECD – оне из 2017. године. Кроз ревизију из 2014. године, у Коментару је учињен покушај да се инструкција из верзије формулисана 2003. године да термин „стварни власник“ није коришћен у уском техничком значењу ипак некако сузи јер је – у одсуству дефиниције појма – допуштала да се концепт стварног власника чак прешироко тумачи и примењује. У Коментару из 2014. године детаљније се дефинишу ситуације у којима се агент, номинални власник или проточна компанија која послује у својству администратора или фидуцијара не сматрају стварним власницима прихода. Уз то, прецизирано је да се одредба о стварном власнику из чл. 10, ст. 2 Модел-конвенције односи само на дивиденде плаћене резиденту државе уговорнице, а не на потешкоће у вези са власништвом над акцијама компаније исплатиоца. Формулације у Коментару уз Модел-конвенцију из 2014. године садрже још неколико упутстава чија је природа „сужавајућа“ у односу на примену концепта стварног власника прихода. Модел-конвенција OECD из 2017. године донета је пошто је усвојен пакет BEPS мера 2015. године. Отуда су BEPS акција 6 (спречавање злоупотребе пореског уговора) и MLI конвенција довели до даљег – индиректног – сужавања обима примене концепта стварног власника, иако сам текст Коментара није суштински мењан. Новоуведени члан 29 Модел-конвенције („Право на погодности“), који, између осталог, садржи одредбу о ТОЦ, захтевао је да аутори Коментара нагласе да, и поред концепта стварног власника, постоји потреба ефикаснијег супротстављања аранжманима са проточним компанијама. Зато је изричито указано на то да се ТОЦ односи и на ограничења права на опорезивање државе извора у односу на дивиденде, камате и ауторске накнаде које у тој држави настају, а које се исплаћују резиденту друге државе који је стварни власник.

Четврто поглавље посвећено је функцији коју концепт стварног власника прихода има у међународном пореском праву. Кандидат закључује да се, *grosso modo* посматрано, могу издвојити две функције: (1) антибузивна мера и (2) правило за приписивање прихода.

Иако се иницијално концепту стварног власника прихода придавала ова друга функција, почев од 2003. године приоритет се даје антибузивним задацима. Најзначајнији такав задатак је супротстављање пробирању пореских уговора (тзв. *treaty shopping*-у). У питању је распрострањена пракса избегавања пореза, која се састоји у злоупотреби постојећег пореског уговора између две државе, где резидент треће државе, са којом држава

извора прихода нема уговор о избегавању двоструког опорезивања, оснива проточну компанију у држави са којом држава извора има такав уговор, при чему је у том уговору предвиђено да стопа пореза по одбитку на дивиденде не сме да буде виша од 5%. Да је инвеститор извршио улагање непосредно из државе својег резидентства, дивиденда која му се исплаћује из државе извора била би подвргнута порезу по одбитку по вишеструко вишој стопи, у складу са националним правом државе извора (нпр. 20%). Овако, с обзиром на то да се дивиденда исплаћује проточној компанији резиденту државе са којом држава извора има порески уговор, биће примењена стопа од 5%. BEPS Акција 6 је као минимални стандард увела обавезу да се преамбуле модификованих пореских уговора допуне навођењем новог циља: „спречавање пореске евазије и избегавања плаћања пореза, укључујући и избегавање плаћања пореза коришћењем аранжмана са пробирањем уговора чија је сврха искоришћавање погодности из уговора у име резидената трећих држава“. Кандидат, међутим, с правом указује да се *treaty-shopping* аранжмани не исцрпљују на ситуацијама са проточним компанијама, већ да обухватају и абוזивно реструктурирање (промену резидентства у корист друге државе уговорнице како би се избегао порез на капитални добитак од продаје акција). На страницама које следе, Милош Васовић детаљно анализира различите схеме пробирања пореских уговора. Затим се упушта у разматрање разлога због којих је после 1977. године (у Извештају о проточним компанијама из 1986. године) почело да се размишља о томе да се концепту стварног власника, којем је у Коментару Модел-конвенције из 1977. године ОЕЦД дата улога стриктног техничког правила за приписивање прихода са циљем да се лицима која имају правне интересе према одређеним приходима, а они им се не приписују, ускрати право на погодности из пореских уговора, намени антиабузивна улога. Када је 2003. године у Коментару уз најновију верзију Модел-конвенције наведено да је спречавање избегавања плаћања пореза и фискалне евазије један од циљева, односно сврха пореског уговора, морало се, у складу са Бечком конвенцијом о уговорном праву из 1969. године, прибећи „тумачењу у доброј вери, према уобичајеном смислу који се мора дати изразима у уговору у њиховом контексту и у светлу предмета и сврхе уговора“ – тј. интерпретирати концепт стварног власника и шире, као меру чији је циљ превенција избегавања пореза путем *treaty-shopping* аранжмана. Кандидат у наставку анализе указује и на околност да је Коментар Модел-конвенције ОЕЦД из 2014. године поставио питање интеракције између одредбе о стварном власнику прихода и уговорних, односно домаћих антиабузивних мера, које су усмерене ка спречавању злоупотребе пореских уговора, где спадају и аранжмани са пробирањем уговора. На основу тога закључује да је Коментар концепту стварног власника приписивао антиабузивну функцију какву су имале и остале мере које су се доводиле у интеракцију са наведеним концептом. Друго, у истом ставу у Коментару се наводило да се концепт стварног власника бави само одређеним формама избегавања плаћања пореза, и то онима где је уметнути прималац прихода у обавези да средства пренесе другом лицу, али се зато не бави осталим видовима аранжмана са пробирањем уговора. Овде је Коментар директно приписивао концепту стварног власника антиабузивну функцију, јер се наводило да се овај концепт бави одређеним формама аранжмана са пробирањем уговора. Иако се ревизијом те верзије Коментара умањио обим примене одредбе о стварном власнику, њена функција антиабузивне мере је остала иста. Последњи догађај који је додатно појачао антиабузивну

функцију концепта стварног власника јесте измена преамбуле Модел-конвенције OECD (у верзији из 2017. године), као и преамбуле модификованих пореских уговора, услед примене BEPS Акције 6 и MLI конвенције. Милош Васовић скреће пажњу да је тек у верзији из 2017. године, као последица примене поменутог BEPS акције, дефинисање додатног предмета и сврхе пореских уговора (спречавање евазије и избегавања пореза као *main purpose*) пребачено из Коментара (у којем су се налазили од 2003. године) у сам текст Модел-конвенције, а посредством MLI и у текст модификованих пореских уговора. Анализа одредаба Коментара Модел-конвенције OECD из 2017. године, међутим, показује да је у њему пажња превасходно посвећена односу између нове преамбуле и ТОЦ (за који се констатује да рефлектује намеру држава уговорница, исказану у преамбули, да елиминишу двоструко опорезивање без стварања могућности за неопорезивање или смањено опорезивање путем незаконите или законите а нелегитимне евазије, укључујући ону путем аранжмана са пробирањем уговора. Кандидат с правом тврди да, упркос непостојању дефиниције односа између одредбе о стварном власнику и нове преамбуле у Коментару, Бечка конвенција о уговорном праву јасно наводи преамбулу као један од инструмената тумачења уговора.

Уколико се, пак, следи приступ да концепт стварног власника прихода служи као правило за приписивање прихода, кандидат констатује да је у оквиру прве OECD Модел-конвенције (из 1977. године) тај концепт обухватао само агенте и номиналне власнике, не и проточне компаније, па закључује да је наведеном концепту тада дат карактер мере за приписивање прихода. Термин „приписивање“ (енг. *attribution*) може бити схваћен двојачко, што је у упоредном пореском праву довело до формирања два различита приступа. Први приступ се заснива на идеји о подложности опорезивању (енг. *liable to tax*); стварним власником се сматра лице чија држава резидентства примљени приход приписује том лицу за сврху опорезивања иако, услед неких преференцијалних третмана, приход на крају не буде опорезован. Други приступ се заснива на идеји о подвргнутости опорезивању (енг. *subject to tax*); он подразумева да се приход приписује лицу чија држава резидентства заиста опорезује такав приход, па тако уколико постоји норма која изузима одређени приход од опорезивања, неће се сматрати да је такав приход подвргнут опорезивању. У наставку, Милош Васовић разматра дилему да ли се правило за приписивање прихода примењује према праву државе извора или државе резидентства. Указујући на постојеће разлике у приступима, склон је да се приклони ставу да би држава извора требало да испита да ли је приход примаоца прихода приписан према праву државе његовог резидентства, па да на основу тога одлучује да ли је то прихватљиво како би се омогућиле погодности из уговора. Закључујући своје разматрање наведеног приступа о приписивању прихода, кандидат указује на више проблема који би се у примени појављивали (изостављање проточних компанија, однос стварног власника прихода према другом антиабузивном правилу /нпр. ТОЦ/ и др.) уколико би била изостављена антиабузивна функција. Од Коментара уз Модел-конвенцију OECD из 2003. године она избија у први план. До краја одељка кандидат представља више случајева из административне и судске праксе у Италији и Шпанији, кроз које се показује еволуција функције концепта стварног власника прихода.

Други део дисертације (Неуједначена примена и интерпретација концепта стварног власника прихода) подељен је у пет одељака.

Први одељак посвећен је дефиницији концепта стварног власника прихода – у пореским уговорима и у Коментару Модел-конвенције ОЕСД. У највећем броју пореских уговора нема те дефиниције јер је нема ни у самој Модел-конвенцији. Отуда се приступа општој интерпретацији применом члана уговора који одговара члану 3(2) Модел-конвенције ОЕСД из 2017. године, где се недефинисани појам, са изузетком, тумачи према домаћем законодавству. Но, како се појам стварног власника среће у чл. 10–12 Модел-конвенције, његово појашњење се може потражити у Коментару тих чланова. Кандидат детаљно анализира правни карактер Коментара, указујући на различите ставове који се могу наћи у доктрини поводом утицаја чл. 31 и 32 Бечке конвенције о уговорном праву. Његови су закључци такви да се у случају када су обе стране уговорнице чланице ОЕСД не може прихватити да држава чланица поступа у доброј вери тврдећи да се одредбама уговора мора придати значење које је другачије од оног установљеног у Коментару ОЕСД за идентичну одредбу, у мери у којој су: обе стране гласале за препоруку која се односи на Модел-конвенцију, усвојену од стране Савета ОЕСД, у складу са чланом 5 (б) Конвенције ОЕСД; ниједна страна није ставила резерву у односу на одредбе Модел-конвенције, нити примедбу на тумачење тих одредаба, установљено у Коментару; порески уговор следи матрицу и основне одредбе Модел-конвенције; ниједна страна у току преговора није назначила да одредбе уговора схвата другачије него што је установљено у Коментару у погледу идентичних одредаба Модел-конвенције. У тим околностима, постоји претпоставка да су стране прихватиле интерпретацију успостављену у Коментару, што се своди на прећутно саглашавање да се одредбе пореског уговора које су идентичне онима из Модел-конвенције ОЕСД тумаче и примењују у складу са одговарајућим ставом из Коментара. Прећутно прихватање од стране обе државе уговорнице служи као *estoppel* у случајевима када једна од страна касније изнесе став да је имала у виду другачије тумачење. Слични су закључци и када је реч о пореском уговору између државе чланице ОЕСД и државе не-чланице која је одредила свој став у погледу Модел-конвенције ОЕСД и њеног Коментара. Исто важи и за порески уговор између две државе не-чланице ОЕСД, где су обе дефинисале такав свој став. Уколико држава не-чланица није одредила свој став у погледу Модел-конвенције ОЕСД и њеног Коментара, Коментар се може једино сматрати „допунским средством тумачења“ из члана 32 Бечке конвенције. Отуда Милош Васовић закључује да Коментар Модел-конвенције ОЕСД, који садржи дефиницију концепта стварног власника прихода, није непосредно правно обавезујући за државе уговорнице, као ни за државе чланице ОЕСД. Међутим, пошто улога Коментара у светлу примене Бечке конвенције о тумачењу уговора није сасвим јасна, долази до неконзистентне примене Коментара од стране националних судова при тумачењу одредаба пореских уговора. Трагајући за одговором на питање због чега дефиниција стварног власника прихода није унета у саму Модел-конвенцију (која се користи као „мустра“ при закључењу пореских уговора, кандидат се позвао на Кузницацког, који сматра да је 2003. године ОЕСД свесно дефинисао тај концепт у оквиру Коментара како би се та дефиниција (којој се од тада придаје широки анти-абузивни карактер) применила и на пореске уговоре који су закључени и пре доношења те верзије Коментара. Да је дефиниција из 2003. године унета у Модел-конвенцију, важила би, према том гледишту, само *pro futuro*. Кандидат наводи и став Фискалног комитета ОЕСД да касније измене Коментара служе да појасне постојеће одредбе пореских уговора, а не да их мењају, те да за пореске обвезнике може да буде корисно да следе касније верзије Коментара приликом тумачења раније закључених уговора (тзв. динамична интерпретација). Такав став је нашао потврду у више цитираних пресуда националних судова и административних решења – од случаја *Real*

Madrid, где је шпански суд на порески уговор између Шпаније и Мађарске из 1984. године применио интерпретацију концепта стварног власника прихода садржану у Коментару из 2003. године, преко става Врховног суда Швајцарске да се примењује тренутна верзија Коментара, до експлицитног опредељења Министарства финансија Русије да се при тумачењу одредаба пореских уговора користи најновија верзија Коментара. Милош Васовић, међутим, указује и на изузетке од таквог приступа у упоредној судској пракси, попут пресуде данског суда из 2021. године који је за тумачење пореског уговора између Данске и Кипра из 1981. године применио Коментар из 1977. године, а не верзију из 2017. године.

Други одељак бави се неуједначеним тумачењем појма стварног власника прихода по питању јединственог контекста. Опште правило је да одредбе ратификованих пореских уговора имају превагу над супротним одредбама домаћег права, што проистиче из устава, закона или чињенице да међународни уговор представља *lex specialis*. Имајући у виду чињеницу да порески уговори имају превагу над домаћим одредбама, потребно је погледати чланове пореских уговора који регулишу дивиденде, камате и ауторске накнаде у потрази за дефиницијом стварног власника, а како у наведеним члановима појам није објашњен, примењује се члан 3 став 2 истих уговора, односно Модел-конвенције ОЕСД из 2017. године, који предвиђа да сваки израз који у Конвенцији није дефинисан има значење, *осим ако контекст не захтева другачије*, према закону те државе за потребе пореза на које се Конвенција примењује у том тренутку; значење према важећим пореским законима које примењује та држава има предност у односу на значење које том изразу дају други закони те државе. После спроведене анализе ставова доктрине и упоредне судске праксе, кандидат закључује да би прво требало применити дефиницију и правило интерпретације које је наведено у пореском уговору, па се, уколико не постоји посебна дефиниција у уговору, може применити домаће право, уколико оно садржи дефиницију одређеног појма који није дефинисан у пореском уговору, а у оквиру контекста пореза на које се уговор примењује. Међутим, пре примене домаћег права, потребно је проверити да ли контекст захтева другачију интерпретацију, као и колико су јаки аргументи на којима се заснива девијација од интерпретације домаћег права, а у корист ширег контекста. У наставку се суочио са дилемом да ли постоји јединствени контекст одредбе о стварном власнику прихода, те да ли је, уколико постоји, довољно јасан у смислу да примена домаћег права за интерпретацију појма стварног власника према члану 3 ставу 2 пореских уговора постаје сувишна. Он сматра да се јединствено међународно значење може наћи у дефиницији коју пружа ОЕСД коментар из 2014/17. године: „Контекст је одређен првенствено намером држава уговорница у тренутку потписивања пореског уговора, као и значењем које је дато конкретном изразу законодавством друге државе уговорнице (имплицитно упућивање на принцип реципроцитета на којем се Конвенција заснива). Дакле, формулација овог члана даје одређену слободу надлежним органима.“ Отуда, јединствени међународни контекст постоји, али остаје питање да ли је јединствени међународни контекст довољно јасан, односно да ли је веза са домаћим правом у потпуности прекинута. Милош Васовић се зато упустио у истраживање судске и административне праксе Индонезије (случај *Indofood*), Велике Британије (смернице британске Пореске управе поводом разјашњења концепта стварног власника у светлу пресуде у случају *Indofood*), Канаде (случај *Prevost Car* и *Velcro Canada*)

и др., закључујући да је приметно да је судска пракса у периоду након 2003. године полако формирала дефиницију јединственог међународног концепта стварног власника прихода, коју 2014. године преузима и OECD Коментар. У оквиру права ЕУ, он се задржава на Директиви о камати и ауторским накнадама из 2004. године, чији је циљ да се осигура, у оквиру јединственог ЕУ тржишта, да камате и ауторске накнаде које се исплаћују повезаним лицима који су резиденти различитих држава чланица ЕУ, не буду подложне мање повољним пореским условима у односу на исплате које се врше између повезаних лица у оквиру једне државе чланице. Да би компанија била сматрана за стварног власника камате или ауторске накнаде потребно је да 1) прима приход за сопствене сврхе, односно у своју корист, а 2) не као посредник, као што је агент, трасти или пуномоћник. Да би се као стварни власник камате или ауторске накнаде појавила стална пословна јединица, у Директиви се постављају два услова: 1) захтеви по основу дуга, права, или употребе информације морају ефективно бити повезани са сталном пословном јединицом; 2) порез мора бити плаћен у држави чланици где се налази стална пословна јединица. накнади ступила на снагу, може се рећи да је појам стварног власника постао део права ЕУ. С обзиром да право ЕУ има примат над домаћим правом, може се рећи да концепт стварног власника заиста има јединствено значење у оквиру Европске уније. У дисертацији даље следи коментарисање бројних пресуда Суда правде ЕУ, посебно у вези с одређеним ставовима које су заузимале пореске власти и судови у Данској. Завршни део другог одељка посвећен је тумачењу према којем се концепту стварног власника придаје домаће значење, уз компаративну анализу приступа заступљених у националним правима Русије, Бразила, Немачке и још неколико држава.

Трећи одељак посвећен је неуједначеном поступању националних судова поводом примене одредаба о стварном власнику прихода уколико порески уговор не садржи поменуто одредбу. На индиректан начин, фокусирајући се на израз „примљено од стране“ пошто у пореском уговору између САД и Хондураса из 1956. године није постојала клаузула о стварном власнику прихода, амерички Порески суд је пресудио да је стварно власништво имплицитно садржано у поменутом изразу, у складу са доктрином „власништва и контроле“ прихваћеном у америчкој судској пракси. Чешћи су примери директне примене концепта стварног власништва у оквиру пореског уговора који не помиње тај појам. Кандидат наводи пресуду Државног савета Француске у случају *Bank of Scotland*, у којој је примењен концепт стварног власништва иако се он не наводи у пореском уговору између Француске и Велике Британије, сматрајући да уколико је порески уговор ступио на снагу пре него што је концепт стварног власника постао део OECD Модел-конвенције (1977. године) тај концепт може да се примени иако га нема у уговору. Супротно, уколико је порески уговор закључен након поменутог датума, ова се доктрина не може узети у обзир јер се сматра да државе уговорнице са намером нису укључиле концепт стварног власника из Модел-конвенције OECD у порески уговор. Милош Васовић заузима став да је таквом пресудом француски Државни савет прешироко дефинисао појам стварног власника у том смислу да је убачен и субјективни елемент у поменути концепт, што Коментар Модел-конвенције OECD не предвиђа. Национални судови одређених држава су изричито одбијали да примене концепт стварног власника прихода уколико га порески уговор не помиње (наводе се пресуде судова из Канаде, Италије, Бразила, Русије, Шпаније и Швајцарске).

Четврти одељак односи се на неуједначену примену концепта стварног власника прихода према свом обиму. Ужи обим подразумева примену формално-правног (рестриктивног) прилаза, док шири обим подразумева примену прилаза „суштина изнад форме“, односно економског прилаза. На основу анализе праксе судских и пореских органа већег броја држава, које стварног власника прихода не изједначавају са формалним власником, кандидат закључује да формално-правна интерпретација не садржи превише одступања и да се правна, односно уговорна обавеза прослеђивања узима у обзир као одлучујућа чињеница приликом одлучивања у случајима који се тичу концепта стварног власника из пореских уговора. С обзиром на наведено, такав вид тумачења може довести до уједначене примене истог концепта из пореских уговора од стране судова различитих држава.

Пети одељак бави се питањем како превазићи проблем неуједначене примене и интерпретације концепта стварног власника прихода и у њему су резимирани закључци из претходна четири одељка.

Трећи део дисертације (*Однос одредбе о тесту основног циља и клаузула о ограниченим погодностима са концептом стварног власника прихода*) обухвата два одељка – први, о ТОЦ и други, о КОП. При томе треба имати у виду да су BEPS Акција 6 и MLI Конвенција, уз измене преамбуле, предвиделе да минимални стандард чини једна од три понуђене опције: искључива примена ТОЦ; примена ТОЦ и поједностављене верзије КОП; или примена детаљних КОП са допуном антиабузивних мера за сузбијање финансирања проточних компанија. Значајна већина држава које су приступиле MLI Конвенцији определила се за искључиву примену ТОЦ.

Први одељак почиње представљањем BEPS пројекта и MLI конвенције, а затим општих карактеристика одредбе о тесту основног циља трансакције или аранжмана. Та норма гласи: „Изузетно од одредаба овог уговора, погодност из овог уговора не одобрава се у односу на део дохотка или имовине, ако се основано може закључити, узимајући у обзир све релевантне чињенице и околности, да је стицање погодности био један од основних разлога било којег аранжмана или трансакције који су непосредно или посредно резултирали том погодношћу, осим ако се установи да би одобравање те погодности у тим околностима било у складу са циљем и сврхом одговарајућих одредаба овог уговора.“ Кандидат указује да је водећи рачуна о злоупотреби пореских уговора, OECD још 2003. године у Коментар члана 1 уврстио посебну одредбу у виду водећег принципа, из којег ће касније настати одредба о ТОЦ. Норма која садржи тај тест је – у верзији из MLI Конвенције и Модел-конвенције OECD из 2017. године – формулисана тако да се она састоји из три дела. Први део се односи на утврђивање постојања погодности, други део се односи на установљавање субјективног елемента („ако се основано може закључити, узимајући у обзир све релевантне чињенице и околности, да је стицање погодности био један од основних разлога било којег аранжмана или трансакције који су непосредно или посредно резултирали том погодношћу“), док се трећи део односи на одређивање објективног елемента. Милош Васовић посебно детаљно анализира два кључна елемента другог дела дефиниције теста основног циља трансакције или аранжмана: тест основности (који треба да докаже

постојање намере) и израз „један од основних разлога“. Та друга компонента чини ТОЦ у значајној мери арбитрарним јер пореске власти треба да докажу, и то тек на нивоу „основане сумње“, да је један од циљева трансакције или аранжмана био стицање какве погодности из пореског уговора (нпр. снижене стопе пореза по одбитку на дивиденде, камате и ауторске накнаде). Кандидат указује да добар део доктрине сматра да је потребно измерити пореске и комерцијалне разлоге одређене трансакције и уколико су претежно комерцијални разлози имали утицај на структурирање трансакције на одређени начин, не може се рећи да је један од основних разлога био и искоришћавање погодности из пореског уговора. Али, формулација одредбе о ТОЦ је превише флексибилна („један од главних циљева“), што значи да би евазиони могао да паралелно са комерцијалним чини „један од главних циљева“ трансакције или аранжмана. Тиме је, истиче Милош Васовић, угрожена правна сигурност. Као добар пример како се поменути проблем прешироког дефинисања субјективног елемента може превазићи, он наводи ЕУ Директиву против избегавања пореза (енг. ATAD Directive), која задржава BEPS елемент из дефиниције („главни или један од главних циљева трансакције или аранжмана“), али додаје клаузулу према којој је потребно и да аранжман или трансакцију одликује реална економска активност да не би потпали под удар антибузивне норме. На крају излагања о ТОЦ, кандидат примећује да се у оквиру субјективног елемента, чије постојање доказује пореска власт, користи израз „ако се основано може закључити“, док се у оквиру објективног елемента, чије постојање доказује порески обвезник, користи израз „осим ако се установи“. Дакле, пореске власти не морају да докажу да је један од основних циљева трансакције или аранжмана искоришћавање пореских погодности, већ само да предоче доказе на основу којих се може основано закључити да постоји поменути циљ и да је он један од основних циљева трансакције. Са друге стране, порески обвезник је у обавези да пружи чврсте доказе на основу којих се може са сигурношћу установити да је трансакција спроведена у складу са циљем и сврхом релевантне пореске одредбе (и пореског уговора). Терет доказивања је на овај начин пребачен на пореског обвезника. У наставку првог одељка, кандидат анализира однос између одредаба о тесту основног циља и концепта стварног власника прихода, уочавајући три главне разлике. *Прва* се односи на различиту правну природу тих норми. Док ТОЦ представља општу антибузивну меру (енг. GAAR), која, као и друге такве мере, подразумева испитивање субјективног елемента у виду сврхе трансакције, концепт стварног власника, у оквиру дефиниције из Коментара Модел-конвенције ОЕСД не садржи и субјективни елемент, односно не испитује се намера, односно сврха трансакције или аранжмана. Зато Милош Васовић сматра да концепт стварног власника прихода има карактер специјалне антибузивне норме у односу на ТОЦ. Том закључку додаје Моренов став да је концепт стварног власника специјална норма јер се односи само на чланове 10–12 пореског уговора (дивиденде, камате и ауторске накнаде), док се ТОЦ односи на све чланове пореских уговора из којих произлазе погодности. *Друга разлика* се, по Васовићу, односи на то на коме је терет доказивања. Код ТОЦ, терет доказивања је у великој мери пребачен на пореског обвезника, који мора да пружи доказе на основу којих се може установити да је искоришћавање погодности из пореског уговора у складу са циљем и сврхом релевантне одредбе уговора. С друге стране, пореске власти морају само да докажу да постоји основана сумња, односно да се „основано може закључити“, да је један од основних циљева и искоришћавање погодности

из уговора. Што се тиче концепта стварног власника, пореске власти су, по правилу, у обавези да прикупе све доказе како би се доказало да директни прималац није стварни власник прихода. Упркос неопредељивању Коментара Модел-конвенције ОЕСД по том питању, о томе сведочи судска пракса у већини држава, чије се пореске власти могу ослонити на механизме размене информација. Изузетак постоји у Русији, у чијем се праву захтева од исплатиоца прихода, резидента Русије, да идентификује стварног власника прихода приликом исплате прихода, уколико прималац није резидент Русије. То значи да је исплатилац прихода дужан да тражи доказ од примаоца прихода да има моћ располагања над приходима, да покаже да ли има неку обавезу према којој је дужан да проследи приход трећем лицу, као и да ли прималац у држави свог резидентства заиста врши пословне активности. *Трећа разлика* је у последици примене концепта стварног власника прихода, с једне, и ТОЦ, с друге стране. Примена концепта стварног власника има јасну последицу. Уколико се сматра да директни прималац није стварни власник прихода, ограничење опорезивања из чланова 10, 11 и 12 не би било доступно; другим речима, имала би се применити виша стопа пореза по одбитку прописана у националном праву државе извора. Од 2012. године, ревизијом предлога Модел-конвенције, ОЕСД је отворио простор да национални судови могу да подрже захтеве стварног власника да користи порески уговор државе свог резидентства са првобитном државом извора прихода, иако је директни прималац (који, дакле, није стварни власник прихода, па му је погодност ускраћена) резидент друге државе. Што се тиче ТОЦ, Модел-конвенција ОЕСД и њен Коментар се не изјашњавају; наводи се само да погодности из пореског уговора неће бити одобрене, али се не наводи конкретна последица, односно, поставља се питање да ли се у том случају примењује нека друга одредба уговора или не. Уколико општа антиабузивна мера не садржи конкретну последицу, сматра се да има „ограничени ефекат“; „ћутање“ у Коментару, по свему судећи, упућује на закључак да би пореском обвезнику који не прође тест основног циља трансакције или аранжмана била ускраћена не само погодност на коју је претендовао кроз злоупотребу уговора, него и погодност из члана пореског уговора на коју би иначе имао право да се позове у неабузивним околностима. Ако се држава резидентства не сложи са правилношћу примене ТОЦ у држави извора, она може ускратити порески кредит из чл. 23 пореског уговора, што би довело до двоструког опорезивања, а једини излаз би преостало у неизвесним преговорима у поступку заједничког договарања два надлежна пореска органа. Кандидат износи у дисертацији аргументе који би допуштала да се ТОЦ сматра мером са „неограниченим ефектом“, тј. мером која би, уместо пенализације обвезника, дозволила рекатегоризацију трансакције у облик који би имала у одсуству абузивности. При том наводи и пример случаја *Halifax* из праксе Суда правде ЕУ, који је у тој пресуди навео да ће се, уколико се покаже постојање абузивне праксе, опорезивати трансакција која би постојала када поменута пракса не би постојала. Размотривши три горепоменуте разлике, Милош Васовић се окреће анализи интеракције између одредбе о ТОЦ и концепта стварног власника прихода. Пре свега, преклапање постоји јер ТОЦ, као и концепт стварног власника служе сузбијању истих аранжмана са пробирањем уговора. У Коментару чл. 29 Модел-конвенције ОЕСД дато је више примера аранжмана са пробирањем пореских уговора, који би могли бити спречени не само путем ТОЦ, него и с ослонцем на концепт стварног власника прихода. Отуда, кандидат закључује да се у оквиру интеракције намеће питање права првенства

примене у оквиру ситуација које потпадају под обим примене обе поменуте антиабузивне мере. У својој анализи, он прво одбацује аргумент да правило тумачења *lex posterior derogat legi priori* даје предност ТОЦ, имајући у виду да Коментар из 2017. године и даље доводи у везу концепт стварног власника и ТОЦ. У наставку, посматрајући однос између општих и специјалних антиабузивних мера поводом истоврсних ситуација које потпадају под њихову примену, Милош Васовић истиче да специјална антиабузивна мера покрива тачно одређене ситуације, док општа антиабузивна мера покрива шири спектар ситуација, укључујући и ону која потпада под обим специјалне антиабузивне норме. У оквиру принципа *lex specialis derogat legi generali*, специјална норма има право првенства над општом нормом, односно за ситуацију коју покрива специјална антиабузивна норма не може бити примењена општа антиабузивна норма. Отуда би ТОЦ могао да се примени само за оне случајеве који нису обухваћени одредбом стварног власника, ако се тај концепт сматра специјалном антиабузивном мером. За неке ауторе, пак, опште и специјалне антиабузивне мере су независна правила са одвојеним правним хипотезама, а кандидат оправданост ослањања на правило *lex specialis derogat legi generali* додатно релативизује језичким тумачењем текста из става 12.5. Коментара члана 10 и члана 29 (9) Модел-конвенције ОЕСД из 2017. године. У Коментару се поводом интеракције концепта стварног власника са другим антиабузивним мерама наводи: „Чињеница да се прималац дивиденди сматра стварним власником те дивиденде не значи да ограничење опорезивања предвиђено ставом 2 треба аутоматски да буде одобрено. Ограничење опорезивања не би требало да буде одобрено у случају злоупотребе ове одредбе ... Одредбе члана 29 (који обухвата и ТОЦ) и принципи који су наведени у оквиру секције „злоупотреба конвенције“ у Коментару члана 1, користе се за спречавање злоупотребе, укључујући и аранжмане са пробирањем уговора где је прималац стварни власник дивиденде. Иако се концепт стварног власника бави неким облицима избегавања плаћања пореза (тј. облицима који укључују постављање примаоца који је под обавезом да проследи дивиденду другом лицу), он се не бави другим случајевима злоупотребе, као што су одређени аранжмани са пробирањем уговора који могу бити сузбијени поменути одредбама и принципима, и не сме се сматрати да ограничава примену других приступа намењених решавању оваквих случајева.“ Дакле, став 12.5. Коментара уз чл. 10 примењује принцип *lex specialis derogat legi generali* где концепт стварног власника искључује примену ТОЦ када су у питању трансакције са проточним компанијама, код којих постоји обавеза да се приход проследи трећем лицу, односно стварном власнику прихода. Међутим, ТОЦ је дефинисан на супротан начин, пошто норма чл. 29 (9) Модел-конвенције ОЕСД почиње синтагмом „Изузетно од одредаба овог уговора“, после које следе речи којима се дефинише ТОЦ. Будући да се „изузетно од“ језичком интерпретацијом може тумачити као „упркос примени“, то би значило да се након примене концепта стварног власника као специјалне антиабузивне мере ТОЦ ипак мора применити. Кандидат износи свој став да је потребно прво применити концепт стварног власника, а према формално-правној интерпретацији, и утврдити да ли постоји међузависност између примљеног прихода и обавезе прослеђивања, па уколико постоји, неће се одобрити примена преференцијалне пореске стопе; другим речима, примена ТОЦ постаје непотребна. Обрнуто, уколико се утврди да не постоји ова међузависност у оквиру анализе стварног власништва, могао би се применити ТОЦ, где се у оквиру субјективног елемента не би узела у обзир објективна

околност међузависности прихода и обавезе прослеђивања. Уколико би се одмах применио ТОЦ, занемарујући концепт стварног власништва, порески обвезник би морао у оквиру објективног елемента ТОЦ да доказује да је поступао у складу са циљем и сврхом става 2 члана 10 где се захтева да је директни прималац стварни власник прихода. Терет доказивања код концепта стварног власништва је, поновимо, на пореској администрацији; уколико би се, пак, директно применио ТОЦ уместо одредбе о стварном власнику, сав терет доказивања би сносио порески обвезник, јер би морао да докаже да је поступао у складу са циљем и сврхом релевантне одредбе, односно да заиста јесте стварни власник прихода.

Други одељак Трећег дела дисертације посвећен је клаузули о ограниченим погодностима (енг. *limitation of benefits clause*). КОП је специјална антибузивна мера која на основу тачно одређених објективних критеријума ограничава одобравање погодности из пореских уговора услед пробирања уговора. Уколико је лице резидент државе уговорнице и испуњава све објективне критеријуме у оквиру КОП, погодности из уговора биће одобрене без обзира на сврху трансакције, односно, ове клаузуле не конзумирају и субјективне елементе. Иако је МЛI Конвенција, под утицајем САД, као минимални стандард, уз ТОЦ, понудила још једну од две понуђене опције – примену ТОЦ у комбинацији са упрошћеним КОП и примену детаљних КОП уз додатне мере за спречавање проточних ентитета, релативно мали број потписника Конвенције је прихватио КОП у било којој од две варијанте; ТОЦ је постао „доминантна“ општа антибузивна мера у модификованим пореским уговорима. Кандидат у својој анализи закључује да је, уколико се концепт стварног власника интерпретира рестриктивније, потребно заједно примењивати поменути концепт и КОП, с обзиром на то да се у обзир узимају различите објективне чињенице. У случају економске (шире) интерпретације концепта стварног власника, КОП представља боље решење из разлога што се заснива на објективним чињеницама, лако их је спровести и порески обвезници знају шта да очекују, односно не постоји правна несигурност. САД су напустиле концепт стварног власника и сасвим се ослониле на КОП, ценећи објективност такве клаузуле, при чему треба имати у виду да су донеле такву одлуку у моменту када је дефиниција концепта стварног власника била нејасна и заснивала се на економској интерпретацији.

Четврти део докторске дисертације (*Концепт стварног власника прихода у пореским уговорима са Србијом и предлог концепта стварног власника прихода за успостављање правне сигурности*) обухвата четири одељка.

Први одељак насловљен је Концепт стварног власника прихода у Србији – питање контекста. Кандидат констатује да би, с обзиром на то да је Србија тај концепт уврстила у своје домаће законодавство, могао да се примени члан 3 став 2 пореских уговора који прате званичну Модел-конвенцију ОЕCD, према којем ће се, уколико контекст не захтева другачије и уколико појам није дефинисан, применити значење из домаћег закона. Међутим, проблем постоји јер дефиниција стварног власника у домаћем праву није пружена у оквиру закона или других подзаконских аката, осим у мишљењима Министарства финансија која обавезују пореску администрацију али не и пореског обвезника. Штавише, српско Министарство финансија концепту стварног власника приписује значење супротно од

дефиниције из званичног Коментара, што нас наводи на закључак да је домаће значење доминантно, а да Коментар ОЕСД није узет у обзир.

Други одељак бави се садржином и функцијом концепта стварног власника прихода у Србији. Пошто је представио различита мишљења Министарства финансија, која сведоче о еволуцији става тога органа управе, кандидат је, на основу мишљења из 2021. године, закључио да је Министарство концепту стварног власника придало функцију правила за приписивање прихода, без даље разраде. Оно је, такође, поставило дефиницију концепта стварног власника на сличан начин како то чини Коментар Модел-конвенције ОЕСД, али се није позвало на Коментар као извор тумачења. Милош Васовић сматра да се Министарство није позвало на тај коментар (који детаљније дефинише поменути концепт) из разлога што би се на тај начин концепту стварног власника приписало јединствено значење у оквиру антибузивне функције, а не домаће значење из српских пореских закона које концепту стварног власника, као недефинисаном појму, отвара врата разним тумачењима, што можда и одговара пореској администрацији. Такво поступање ствара правну несигурност, јер пореска администрација нема конкретна упутства како да примени овај концепт, а порески обвезник не зна шта да очекује од примене одредбе о стварном власнику прихода, као ни на који начин да конципира своју одбрану у управном поступку или судском спору. Треће, Министарство финансија је на крају навело да се разлика између правног власника ауторског права и стварног власника прихода које произлази из истог права мора направити, што је у сагласности са резоновањем ОЕСД. Кандидат закључује да би Министарство финансија у оквиру нових мишљења требало да наведе дефиницију из званичног ОЕСД Коментара. Такође, било би потребно јасно изразити став по питању функције концепта стварног власника прихода. Због лакшег администрирања и мањег оптерећења, Пореска управа Србије требало би да концепт стварног власника користи као антибузивну меру у оквиру једноставније формално-правне интерпретације, а према новонасталим условима и новој верзији Коментара. Конкретно, требало би јасно дефинисати шта је потребно доставити од доказа, који могу послужити за верификацију постојања или непостојања обавезе прослеђивања прихода која зависи од уплате. Јасно је да изводи из привредних агенција и комерцијални уговори између исплатиоца и директног примаоца не могу томе да послуже, осим ако се из таквих комерцијалних уговора не може видети да постоји обавеза прослеђивања тачно одређене уплате трећем лицу, што често неће бити случај јер такав уговор би највероватније био закључен између примаоца прихода и трећег лица. Као пример потребне документације, требало би тражити оснивачке уговоре из којих би се могло видети да ли постоји обавеза прослеђивања дивиденди и у ком износу и року, уговоре између примаоца прихода и трећих лица, одређене чињенице и околности које указују да постоји други прикривени уговор и сл. Околности и чињенице могу бити пословне књиге у којима примљена уплата није ни књижена, или је књижена, али је врло брзо иста исплаћена трећем лицу, у виду континуиране праксе, што би могло да указује да неки уговорни однос постоји. Такође, уколико је уплата примљена, а затим у истом износу пренесена трећем лицу, требало би проверити да ли је прослеђивање зависило од пријема уплате.

Трећи одељак бави се разлозима потребе за дефинисањем појма стварног власника прихода у домаћем праву. Први разлог је управо примена снижене стопе пореза по одбитку

на дивиденде, камате и ауторске накнаде, коју предвиђају порески уговори, уместо примене веће законске или уговором предвиђене стопе. Стварно власништво, као правна категорија, није дефинисано у српском пореском праву (које припада групи држава континенталног правног система), што је разлог више да се поменути термин детаљније уреди у поменутиим законима или подзаконским актима. Битно је напоменути да мишљења Министарства финансија поводом релативно сличних, ако не и истих ситуација могу да се разликују, па се поставља питање, на које мишљење би порески обвезник или пореска администрација требало да се ослоне. Такође, Управни суд Србије није у обавези да примењује мишљења Министарства финансија, па тако, уколико би се уложила тужба, суд би могао концепт стварног власника да тумачи по свом нахођењу, највероватније у светлу континенталне правне праксе. Коначно, уколико је циљ Републике Србије да привлачи стране инвестиције, ефикасна примена концепта стварног власника у оквиру домаћег права би могла да доведе до нежељених ефеката у смислу одвраћања инвеститора. Околност да Србија има разгранату мрежу пореских уговора омогућава злоупотребу из разлога што домаћа одредба о стварном власништву прихода није дефинисана, али пореска управа као резервну опцију може да користи концепт стварног власника из пореских уговора у оквиру међународног јединственог значења на које упућује OECD Коментар. Свакако, с обзиром на то да домаћи закони већ предвиђају услов стварног власништва над приходима, у том случају би требало дефинисати домаћу одреду о стварном власнику прихода у складу са међународним јединственим контекстом поменуте одредбе.

Четврти одељак садржи кандидатов предлог концепта стварног власника прихода за успостављање правне сигурности. Он је усмерен је ка творцима Модел-конвенције OECD, као и ка националним властима. Прво, с обзиром на то да је правни карактер Коментара упитан, неке државе примењују Коментар приликом тумачења одредбе о стварном власнику, док друге то не чине. Уколико би дефиниција постојала у пореским уговорима, питање правног статуса Коментара се не би ни постављало. Међутим, мало је вероватно да државе приступе изменама пореских уговора поводом концепта стварног власника путем неког мултилатералног инструмента, јер поменути концепт није био део BEPS пројекта, па тако у блиској будућности врло вероватно неће бити део интересовања OECD. С друге стране, измена у Модел-конвенцији би донела унификацију само за будуће пореске уговоре који се закључе, и то под условом да су преузели дефиницију из Модел-конвенције. Према томе, једини тренутни и реалан начин да се превазиђе проблем око правног статуса Коментара видимо у посебном навођењу у коментарима чланова 10–12 Модел-конвенције OECD да је примена динамичне интерпретације пожељна, док би се у Модел-конвенцији могло нагласити у поменутиим члановима да се за дефиницију концепта користе одредбе из Коментара. Иако би нова Модел-конвенција служила као „мустра“ за нове пореске уговоре, створила би се већа свест међу пореским и судским властима да је потребно користити дефиницију из Коментара по принципу динамичне интерпретације, што би можда утицало на поменуте власти да такав приступ примењују и на раније закључене уговоре. Друго, с обзиром на то да одредба о стварном власнику прихода у пореским уговорима постоји, али није дефинисана у већини случајева, долазило би до примене члана 3 става 2 пореских уговора који се ослања на исти члан званичне OECD Модел-конвенције. Тај члан, поновимо, наводи да када држава уговорница примењује у било које време Конвенцију, сваки израз

који у њој није дефинисан има значење, *осим ако контекст не захтева другачије*, према закону те државе за потребе пореза на које се Конвенција примењује у том тренутку. Дакле, поставља се питање, да ли контекст захтева другачије? Државе које у домаћем пореском праву имају дефинисане одредбе о стварном власнику, могу бити у искушењу да исте примене на тумачење концепта стварног власника из пореских уговора. За неуједначену праксу по овом питању је делимично крив и ОЕСД. Потребно је у Коментару, у оквиру дефиниције концепта стварног власника, навести да тај појам има јединствено значење и контекст у оквиру пореских уговора. Такође, поред увођења израза „јединствени контекст/значење у оквиру пореских уговора“, било би потребно и јасније навести да се дефиниције исте одредбе из националних закона држава уговорница не могу користити за интерпретацију стварног власника из пореских уговора, већ је потребно користити дефиницију из званичног Коментара. Кандидат сматра да је неопходно држати се формално-правне интерпретације (што у Коментару до сада није било прецизирано), у којем би случају обавеза прослеђивања прихода једино могла да произлази из уговорног/правног односа који обавезује директног примаоца да проследи примљени приход. Економско тумачење би подразумевало да обавеза прослеђивања може постојати и ако не постоји никакав уговорни однос, али чињенице и околности указују да постоји нека врста обавезе да се проследи приход. Од како је ТОЦ постао доминантан у порески уговорима, економска интерпретација концепта стварног власника постаје сувишна. Поврх тога, у циљу сузбијања неуједначене примене и интерпретације истог појма, концепт стварног власника, алтернативно, као мера за приписивање прихода може послужити остварењу поменутог циља.

У Закључку дисертације, кроз сумирање изложеног у спроведеној анализи кандидат потврђује постављене хипотезе.

Након Закључка следи списак литературе и других извора, биографија аутора, изјава о ауторству, Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и изјава о коришћењу.

V Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Милоша Васовића представља допринос науци пореског права. При томе, истичемо да је научна расправа спроведена у дисертацији релевантна не само за међународноправни, односно комунитарни аспект института стварног власника прихода, него и за његово преуређење у домаћем праву. При изради дисертације, кандидат је користио бројне, посебно стране научне и правне изворе (превасходно на енглеском језику), који су уредно цитирани. Начин на који су цитати из страних извора преведени упућује на закључак да кандидат влада тим језиком. Коначно, структура рада је сасвим солидно организована и, будући да прати редослед постављених хипотеза, олакшава читаоцима праћење излагања. Нешто већи број дактилографских грешака упућује на пропуст у лекторисању, али не угрожава читаочево сналажење у том праћењу.

Истраживачки приступ кандидата показује да је имао интелектуалне храбрости да се позабави једном темом која је, пошто је више деценија била у фокусу интересовања многих истраживача у домену међународног пореског права, у ери BEPS-а некако отишла у други план, доспевши у сенку теста о основном циљу трансакције или аранжмана. Милош Васовић

је указао на њену актуелност и после BEPS-а и дао значајан допринос истраживању интеракције између стварног власника прихода и ТОЦ, као антиабузивних мера. Он је остварио сва три циља постављена своје истраживању: 1) испитао је начин настанка и преузимање појма стварног власника прихода у пореском праву и утврдио његову дефиницију; 2) формулисао је предлоге мера потребних да се превазиђу проблеми у вези са применом и тумачењем концепта стварног власника, посебно указујући на улогу коју би требало да одигра Коментар Модел-конвенције OECD; 3) поставио је веома солидне теоријске основе објашњења интеракције између института теста основног циља трансакције или аранжмана (као и клаузуле о ограниченим погодностима) и одредаба о стварном власнику прихода из пореских уговора. Оцењујемо да је главни допринос науци пореског права управо закључак, до којег је дошао ригорозно примењујући упоредноправни и историјски, као и аксиолошки метод, да у интеракцији између концепта стварног власника прихода (дивиденде, камате и ауторске накнаде) и ТОЦ прво треба применити концепт стварног власника прихода, и то у складу са формално-правном интерпретацијом, па утврдити да ли постоји међузависност између примљеног прихода и обавезе прослеђивања трећем лицу; уколико постоји, примена ТОЦ постаје непотребна јер се погодност из пореског уговора у виду снижене пореске стопе свакако неће пружити. Тек уколико би се утврдило да не постоји та међузависност у оквиру анализе стварног власништва, могао би се применити ТОЦ, где се у оквиру субјективног елемента не би узела у обзир објективна околност међузависности прихода и обавезе прослеђивања. Без претходне примене концепта стварног власника, сав терет доказивања да се поступало у складу са циљем и сврхом одредбе из чл. 10, ст. 2 пореског уговора (директни прималац мора бити стварни власник прихода) пао би на пореског обвезника. Такође су веома значајне анализе постојања јединственог контекста – категорије од посебног значаја у светлу примене чл. 3, ст. 2 Модел-конвенције OECD, у којем се, ако неки појам није дефинисан у Конвенцији, предвиђа да се узима значење које тај појам има према националном закону, осим ако контекст не захтева другачије. Издвајамо и кандидатове предлоге како би *de lege ferenda* требало одредити концепт стварног власника прихода зарад успостављања правне сигурности коју садашње стање не познаје. Он ту види много значајнију улогу Коментара уз Модел-конвенцију OECD, при чему би се у Модел-конвенцији назначило да државе уговорнице за дефиницију концепта треба да користе одредбе из Коментара. О том последњем закључку може се расправљати са становишта природе Коментара, тачније његове (не)обавезности, али је кандидат изнео своју валидну аргументацију.

Претходно описани елементи ове докторске дисертације омогућавају да она буде од користи било ком истраживачу у области антиабузивних норми, независно од правног система у коме он или она раде. Међутим, Милош Васовић не занемарује правни систем из кога потиче и нуди решења како би требало преобликовати концепт стварног власника прихода, који је – без постојања било какве дефиниције – већ дуже од две деценије део и српског домаћег права.

Имајући у виду чињеницу да је у области пореског права, како у Србији, тако и у глобалном контексту, пред нама тек време изазовних расправа у погледу улоге, облика и начина примене антиабузивних правила, докторска дисертација кандидата Милоша

Васовића представља и правовремени научни допринос, на основу кога се може базирати даљи теоријски, али и нормативни рад.

С обзиром на околност да је материја која је предмет истраживања веома сложена јер се у њој преплићу питања националног пореског права и међународног права пореских уговора, разлике између система континенталног права и англосаксонских система, малобројност обавезујућих норми и мноштво академских, доктринарних ставова, а посебно богата судска и административне пракса из компаративног права, кандидат није успео да до краја избегне нека понављања, али то суштински не умањује квалитет његовог рада.

VI Закључак и предлог

Имајући у виду да је докторска дисертација кандидата Милоша Васовића под насловом „**Концепт стварног власника прихода у праву међународних пореских уговора**“ написана у свему према раније одобреној пријави (уз незнатне и потпуно оправдане корекције структуре садржаја) те да је оригинално и самостално научно дело којим је кандидат дао допринос науци пореског права, сматрамо да су се стекли сви услови да се приступи њеној јавној одбрани. Слободни смо да Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду учинимо предлог да прихвати позитивну оцену докторске дисертације и именује комисију за јавну одбрану.

У Београду, 24. октобра 2024. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Др Дејан Поповић,

професор емеритус Правног факултета
Универзитета у Београду

Др Гордана Илић Попов,

редовна професорка Правног факултета
Универзитета у Београду

Др Саша Ранђеловић,

редовни професор Економског факултета
Универзитета у Београду